

פרוקול מס' 20/ב'

מישיבת ועדת החינוך
והתרבות, שהתקיימה ביום ד', יב'
בשבת תשי"ג - (28.1.53) בשעה 8.30.

משתתפים:

ש. פרסיץ - יו"ר
ח. בוגר
א. כלפון
ש. כפרית
ד. נצר
י. סמילנסקי
א. רזיאל-נאור
ש. רוזנברג

חסרים:

ס. אונא
ס. ארם
א. ברמן
א. דויטש
ב. סינץ
א. רימלט

מוזמנים:

ב.צ. דינור - שר החינוך והתרבות
א. ריגור - המנהל הכללי של המשרד.
ד"ר אבידור - סגן מנהל.

סדר-היום:

א. ויכוח על הרצאות מחלקות התרבות של המשרד.
ב. שונות.

היו"ר ש. פרסיץ:

אני פותחת את הישיבה במספר החברים הנוכחים.
על סדר-היום: ויכוח על הרצאות ששמענו על

פעולות התרבות.

ח. בוגר:

שאלת הנחלת הספה לעולים:

מובן לכולנו ששאלת הנחלת הלסון
העברית בארץ הוא דבר גדול מאד וחשוב מאד, אולם יחד עם זאת עלינו
לראות את המציאות כפי שהיא. יודע אני מתוך סיפול נאלה אשר צריכים
לקבל יסודות תרבות סרבים ביניהם המבוגדים, אשר הגיעו לגיל של
למעלה מ-14 שנה - והם עובדים. על-כן אנו צריכים ללמד את אותו
האלמנט את הספה העברית כך שתהיה קטורה באותה העבודה בה הם עוסקים.
הלימוד צריך להיעשות באמצעות כל מיני תמונות, תמונות של מונחים
סקצוועיים אשר נתלה על הקיר, דבר אשר יעזור בודאי ללימוד המלים
הנחוצות בחיי יום-יום. בזה אני רואה חסרון.

הדרך השנייה להנחלת הספה העברית היא באמצעות

התיאטרון העברי. זוהי הדרך הטובה, לדעתי, היחידה, ועלינו להזהר
מאד מן הסיניטה, בו ניתנים לרוב סרטים בספות זרות ודברים אחרים, אשר
אינם עוזרים תמיד להשיג את המטרה היעילה. ברור, שאינני יכול להתעלם
מן היוקר הדב, ואני יודע מתוך גסיוני, שכאשר אני הולך אל תיאטרון
"האמל" לחזות בהצגה, ואם אני הולך בלוחית אסתי ובני - הרי ההוצאה מרובת.

ז"ע

על משרד החינוך והתרבות לדאוג לכך שיינתנו הצגות תיאטרון זולות לעם, וזה יהיה הרבה יותר טוב מכל אינסטיטוציה.

אשר למחלקה לתרבות תורנית - אינני סובל שהרב חן מדבר כאן על סימפוזיון. סימפוזיון הוא בית-טטה של סיכורים, ובכלל כל הצורה הזו שהוא מדבר על הלכה ואגדה במקום סידבר על "חיי אדם" על "חובת הלבבות" וכו' משהו סידבר ללב היהודי.

הרב חן דיבר גם על טאלת הכשרת מורים ללימודי קודש לבתי-ספר תיכוניים. וכאן רשמתי לפניי שאלה אשר בודאי תעניין אותנו: בעית חוסר מורים לעברית בכלל. המינימום הזה איננו קיים. כדי ללמד עברית, כדי ללמד את ביאליק, לא יכול להיות אדם שאינו בקי בכל הספרות, ובפרט כשהמדובר הוא בבתי-ספר תיכוניים, ובלימודי קודש. ובכן, עלינו להתעניין גם בשאלה כיצד יש ללמד בבתי-ספר תיכוניים למודי קודש. זוהי שאלה מאד מאד מענינת. מדוע? כי אין לילדים מוסג מה זה קודש! יש להרים את הלימודים העבריים, את לימודי הקודש לגובה של חול, להביא את התלמידים לידי הכרה ש"בבא מציאה" היא כל-כך מענינת, היא כל-כך מדעית בדיוק כמו הטריגונומטריה, אולם כדי להגיע לכך צריך המורה להיות אדם מסכיל; וכאן מדבר הרב חן על ארבעה מורים שלמדו בישיבה, יעברו הם הכשרה מסויימת במסך כמה חדשים ואחר-כך יסמסו כמורים בבתי-ספר תיכוניים. אני חושב שגישה זו אך ורק מקלקלת והורסת את כל הערך הזה, כי לזה אנו צריכים באנשים בעלי תרבות מפותחה אשר יוכלו להרים את לימודי הקודש לדבר שהוא אקטואלי, בעל רמה מדעית. (היו"ר ס. פרסיץ: זה אשר איהב עליך את התלמוד, האם גם הוא היה אדם מטיפוס זה?) הנה יושב לצדי מר אבידור, אף הוא יודע מה ניתן לנו. אני אומר לרב, חן כי אסור לנו להכניס לבתי-הספר התיכוניים מורים אשר למדו בסמינריונים במסך ארבעה חדשים, יש למטרה זו אוניברסיטה, באוניברסיטה ישנם אנשים אשר יכולים ללמד פילוסופיה עברית, תלמוד, ביקורת המקרא, וביקורת המקרא כיום עומדת במדרגה גבוהה מאד של אהבת היהדות, היא איננה עומדת ברמה שהיתה, כיום היחס הוא טובה לגמרי.

לכן, עלי לומר לאותם האנשים המכינים את הכוחות ללמוד התרבות התורנית, שטאלת הכשרת המורים ללימודי קודש לבתי-ספר תיכוניים דורסת הכשרה הרבה יותר גבוהה.

ר. צברי:

רצוני לדבר על כמה שאלות, אשר באופן יסר אולי אינן בוגעות להוצאות אשר ניתנו בוועדת החינוך והתרבות בישיבה שעברה, אולם בכל-זאת עוסקות בעניני תרבות.

הנחלת הלסון: זה דבר טוב ונחוץ מאד, הנחלת הלסון, ביסוס הלסון, ביסוס העברית, תרבות ישראל וכו'. אולם דבר זה יכול להיעשות בעיקר באמצעות קריאה, וכאן ישנה אצלנו תופעה שלילית מאד ביחס לספר העברי. בעתון מאתמול קראתי על ירידת קניית הספר העברי ב-30-40% (היו"ר ס. פרסיץ: יותר) וברצוני לערר שאלה זו בוועדה.

ברצוני לעמוד מצד לאחד על המסדים האחרונים בקניית הספר העברי, ומצד שני על הנהירה והריצה אחר הספרות הלועזית. מי שלא ראה שלטום ביום השני של הבאת הספרות הלועזית, את הנהירה והריצה אל "סטמקסי" ואל "עמיד", ועל אחת כמה וכמה את הדוחק והתורים ביום הראשון - לא ראה באמת מחזה "מטמט". עמדו סטודנטים צעירים בתור על-סנת לקנות ספרות זו, וכאן מתעוררת באמת השאלה מדוע הספר העברי הוא באמת כל-כך יקר? ועלינו לתת דעתנו על כך.

כאשר אני הולכת היום לקנות ספר עברי ספר האגדה, למשל, שהיה עולה פעם בסביעים וחמישה גרסיים - עולה היום 11,5 ל"י, גם ספר הפירוט לתנ"ך עולה ביוקר רב, בקירוב למאה לירות, ובכן, אין כאן שאלה של סתם הספר העברי, המדובר הוא גם בספר לימוד

זי

אשר זקוקים לו תלמידי בתי-הספר, בתי-ספר עממיים ובתי-ספר היכוניים,
וכמוכן מי יכול לקנות ספר יקר כזה?

שאלתי מה הסיבה לכך, ואני חושבת שכאן
עלינו לתת דעתנו, אולי נוכל לעזור במשהו. מוטרים, כי האשמה היא במידה
רבה בעליית מחיר הנייר, מחיר אשר עלה פי שלוש, וטוענים כי המסמלה
לוקחת גם מזה לקרן השוואה. אני יכולה להבין זאת לגבי כל הסבועונים
העתוניים, הירחונים בטוק, שמספרם מגיע אולי למאה וחמישים - אז ההוצאה
תלויה באנשיה המוציאים, אולם לגבי ספרי לימוד, ספרים יסודיים, ספרות
קלאסית, ספרי לימוד לבתי-ספר שונים אשר נחוצים לנו כגון, ספרים על
תרבות ישראל, פלוגים ללסון ישראל, ספרי דקדוק וכדומה - לגביהם עלינו
לדרוש שחרור מן היוקר הזה. טוב ויפה שיצא קרן השוואה - אולם ספרי
לימוד יש לשחרר בהחלט מדבר זה. תארו לכם ספר "אלפון", לילדי כיתה א',
עם כריכה עולה יותר הלירה. זה דבר שלא ישוער, והוועדה לחינוך ותרבות
יחד עם המחלקה להבחלת הלסון צריכות לתת דעתן על כך.

מצד שני אסמות גם ההוצאות. אינני יודעת
לשם מה הצורך בלוקטוס כל-כך גדול לגבי ספרים שונים. אם כריכה בארצנו
עולה 40% ממחיר הספר, בשעה שבהוץ-לארץ עולה הדבר 5% ממחיר הספר?
ואנו רומים גם ספרים אשר מגיעים אלינו מצרפת, שם אין כל הכריכות הללו,
כי אם יבנה כריכה פשוטה אשר שומרת על הספר בגבולות מסויימים.

אני חושבת שגם המנומול הזה בהוצאת
ספרים גורם לייקור הספרים, ובעיקר בספרות הקלאסית, בספרי ביאליק,
ספרי האגדה ושאר הספרים העממיים. מה רב היוקר בכל מה שמוציאה הוצאת
הספרים "דביר", ואינני יודעת בדיוק את הסיבה לכך.

מצד שני הייתי חומרת, אינני בזבז
והפקרות בגבולות חבטים מצד לגבי ספרי לימוד, כי מדוע למשל צריכים להיות
כאחד עשר אלמונים לכתה א'. ניתן להבנה הוצאת ספר סיוד לזרטיהמזרחי,
היוצא במתקונת שונה במקצת, עם תוספת תפילות וכדומה, זאת אני עוד מבינה,
אולם לשם מה כל הספרים כמו: חברי, סקראות, ספרי החדש, ואלף אלף
לילדי ישראל, וכו' וכו' ספרים שאין כל הגדל ביניהם, מהדורות שהוצאו
ללא כל שינוי ושיפור. הייתי מבינה זאת אילו היו מתקנים ומספרים זאת
מבחינה מועיית, מדגוגית, וכאשר אין כל שינוי הרי הכל פסול ובלתי מועיל.
או, נקח לדוגמה את ספר לידיעת הארץ. הצבא מוציא את הספר "ארצי",
בבנייטתי מוציא ספר לידיעת הארץ, הקבוץ המאוחד מוציא ספר לידיעת
הארץ, הקבוץ הארצי, אבוד, עקביה, שימסן ועוד. אינני מבינה מדוע
לא יכולה להיות הגבלה וצמצום מדברים הללו?

לדעתי, כל האסון הוא בגלל חוסר בגוף
מרכזי אשר יטפל בטפר העברי, איזה מין מועצה, כדוגמת המועצה
לחינוך ותרבות; חסר לנו מוסד לטפר העברי, אשר יטפל גם בהשגת הנייר,
וגם בקביעת המטברד לטפר, יקבע את מחיר הספר וכו' וכו'.
גורם נוסף אשר מייקר לדעתי את הספר העברי, נגרם עקב השגת הנייר
באמצעות גוף נוסף שהוא התאחדות הסוחרים. לפני שנה עסק בשאלת השגת
הנייר קואופרטיב של כול"ים, אולם עכשיו עובר השיווק דרך התאחדות הסוחרים,
או איזה גוף אחר של יבואנים, וכמוכן עקב ריבוי הידים כאשר מגיע הנייר
לידי המוציאים הוא יקר מאד וגורר אחריו התייקרות נוספת לל הספר.

עלינו להוציא הוצאת ספרים מיוחדת, זולה,
ספרים מנוקדים - לעוליים.

גם ביחס לעתונות, ידוע בודאי לחברי
הוועדה כמה עתונים לועזיים יש לנו במדינה, כ-20 עתונים לועזיים. מדוע
אי-אפשר להגביל זאת? אני מבינה שיהודים אשר מדברים ספניולית, או
המדברים צרפתית, גרמנית, אידיש, או מדברים בשפות הסלבויות זקוקים לעתון
בשפתם, אולם מה הצורך בשבעים עתונים? זאת יש גם כן להעביר תחת קונטרולה
מסויימת, יש להקפיד על כך שבכל עתון לועזי יהיה סוד מיוחד לשפה העברית
שבו יכנסו מילות היסוד. אל לנו להרשות הפקרות כזאת-בשטח זה ועל המחלקה
להבחלת הלסון לתת דעתה על כך ולטפל בזה.

זי.

אני חושבת שטוב יהיה אם משרד החינוך והתרבות יתן דעתו על הקמת מועצת הספר העברי.

משרד החינוך והתרבות הוציא עתון בשם "פרוזדור" העולה 7,5 גרשים. זה מחיר יקר לעולה, ואני שוב שואלת מה הגורמים לכך? ידוע לי שהגורם העיקרי אינו הניקוד, שמעתי שהדבר קשור במדפיס הממטלתי, וכאן יש לדעת לבדוק את הדברים באופן יסודי. ישנה אפשרות להוריד את מחיר העתון מבלי לגרום הפסד לממטלה.

קיבלתי רשימת ספרים של המחלקה לספרנות רשימה מפורטת על הספרים שבטלחיה לכל הישובים להקמת ספריית יסוד. עברתי על הרשימה וטעמתי, כי כל זמן שהסדובר בספרות כללית יהודית משותפת לכל היהודים מכל העדות - הדבר בסדר: הרשימה כוללת תנ"ך, סלון, דקדוק, פילוסופיה יהודית, הטכנה כללית, סידורים - כל זה בסדר. אולם ביחס לספרות יפה התעוררה אצלי השאלה: בכל הרשימות, גם ברשימה לסיכונים עוליים חרדים ועולי תימן, גם שם הספרות הקלאסית אשר נותנים להם היא: מנדלי, ופיארברג, ומאפו, ואלום עליכם ופרץ וכו' וכו'. אם מסרת הקניית הספרות הזאת היא להיכרות בין כל שבטי ישראל - זה בסדר. אולם היכן הצד השני של המטבע? מדוע נעדרו מן הרשימות הללו סמות סופרים כמו יהודה בורלא, והזו? מדוע אין כוללים ברשימות אלו את "נפתולי אדם", את "אשתו השנואה", את "אם הבנות" וכו'? אם מטרתנו היא מיזוג גלויות עלינו לתת גם את הצד השני של המטבע, שצד שני ידע להעריך, וירצה להתמזג ולקבל את הטוב שבצד שכנגד. נטייה זו אינה נראית ברשימות הללו ויש להפנות את תשומת-הלב גם לנקודה זו.

אשר למחלקה לספרות תורנית, של הרב חן, צדק מאוד מה"כ בוגר. אף אני חרדה מאד לסגורם הבאות, אני חרדה לשאלת הכשרת הסופרים ללימוד תרבות ישראל הערכים של עם ישראל בכלל. אינני צריכה לספור לכם על הנעשה באוניברסיטה העברית. לצערי הרב הפקולטה למדעי היהדות הולכת ומתרוקנת, כי כולם רצים למדעי הטבע, למדעי החברה, למשפטים, וכאן יש לדאוג לסיכוי ערכים. יש לעודד את מדעי היהדות. אין עזרה מספיקה לזה. אמנם בשנים האחרונות התחילו לתת סטפנדיות של אסיסטנטיות למעטים מאד; אולם ידוע לי כי במדעי הטבע, מי שגוסר, אפילו אינו מגיע לקבלת תעודה כבר שקבל אסיסטנט. אני מכירה עובדות, שבחורות אשר לא גסרו, והן אינן בין המצטיינות, מעודדים אותן, נותנים להן פרסים ועל-ידי-כך הן מתקדמות וגוסרות. לעומת זאת במדעי היהדות אין העזרה מספיקה, ואם כבר גוסרים, וגוסרים על-פי-רוב בנינוניות, כי החוסר הוא רב וקשה להגיע לדרגות הגבוהות, אין משיכת הצעירים, אין עידוד ללמוד והתבססות במקצועות אלה. ועל כך יש לתת את הדעת.

ש. כפרית:

חברת הכנסת צברי הרצוה לפנינו על בעיות שונות שלא שמענו עליהן גם ממנהלי מחלקות -

וטוב שעוררה אותן.

ברצוני לייחד דברי בעיקר בשטח התרבות להנחלת הלשון. נראה לי, כי לא התקדמנו בזה בהרבה. להיפך - הרושם אשר אני קיבלתי מתוך הדו"ח שנמסר כאן הוא - נסיגה. שמענו שמספר לומדי העברית פחת. היו 20-30,000 אשתקד - הרי השנה ישנם מכסימום 19,000, ומספר זה מבוקר פחות או יותר. מה זה אומר לנו? מספר האולפנים פחת השנה. אינני זוכרת בדיוק מה היה התקציב השנה, נדמה לי שהתקציב היה זעום מאד.

הינ"ר ש. פרסיץ:

להשכלה לעם היה עשרת אלפים, אולם להנחלת הלשון הוקצב סכום די מכווץ.

ש. כפרית:

אני יודעת, גם מתוך היכרות קרובה יותר, מתוך הנעשה בשטח של ההתייחסות, כי המצב הוא מאד חמור. ואם היו פה וטם שעורים למבוגרים, הרי הם נפסקו ואיננו יודעת מדוע. ידוע לי, שאחת הסיבות החשובות הוא המחסור במורים. קראתי גם על הועד להנחלת הלשון, על חבר הפעילים, על הפניות לציבור הרחב, אולם לא שמענו כאן באיזה מידה נשא הדבר פרי?

ז"י

אולם, אינני מסופקת בכך, שבמצבו היום בטדינה לא תיעשה פעולה עקב זה בלבד. מוכרחים לגייס למטרה זו מתנדבים. בכל מושב עולים ישנה כיום מורים וגננות, ואנו יכולנו יודעים שאינם עומדים על רמה מספיקה, אולם יחד עם זאת יש לחייב אותם, כי אין לנו אמצעים אחרים, פרט לארגון הציבור, שגם בו פחתה ההתנדבות. אסור לנו בענין זה להסלים עם אולת-יוד ולומר: טוב, אנו מקבלים זאת כמו שהיא. לבר זה לא יתכן. עכשיו נפסקה כמעט העליה, האנשים בכל זאת בחלקם הגדול התבססו, נכנסים פחות או יותר למסגרת קבועה, הרבה פחות מאשר יותר, אולם בכל זאת המינימום, המינימום הדרוש, אין מגיעים לכל בקודה? שמענו על כך שיטת 12 בתי-תרבות המוחזקים על-ידי משרד החינוך והתרבות, וגם לגבי אותו המספר האפסי שיטתו לא תמיד ישנה תרבות, לא תמיד בתי התרבות הם באמת מלאי-תוכן, ואני מביאה דברים אלה מפי מר אבן-טושן עצמו. אני חוזרת ואומרת: אינני יודעת מה בדיוק התקציב, ואני יודעת שהוא לא יוגדל כל-כך השנה, אבל פה מוכרחים ליצור מפנה מתדט אל העתיד, מענו על מספר העתובים הלועזיים, על מספר הלועזי, אולם ישנם רבבות אנשים אשר לא הגיעו כלל לדרגת קריאת ספר עברי. ישנם מקומות אשר בהם אין כלל רשת הנחלת הלשון העברית פועלת.

אני בודאי שאינני יכולה להאשים את מישהו, אולם מוכרח להיות עכשיו איזה שהוא גל שחדש של הליכה אל העם, של גיוס אנשים אשר ברשות משרד החינוך והתרבות, גיוס המורים והגננות וגיוס הציבור עצמו. וכאן ברצוני לטמוע בהסתם את מי מקיפים האולפנים האלה, לאן הם מגיעים. היכן התרבות לעם, איפה ההשכלה לעם? ההשכלה, האמנות, המוזיקה, אינני יודעת אם מגיע התיאטרון לפינות מרוחקות אלה. קראתי פה ושם, ושמעתי שהוצגו הצגות אחדות בטעברות, אתמול קראתי בעתונות על הצגת המחזה "חסיה היתומה" של התיאטרון היהודי, ועל ההצגה הרבה שזה הסב לקהל.

ברצוני לשאול מה עושה המחלקה להנחלת הלשון בכדי להתגבר על כך. אנו ראינו ונוכחנו שאמנם דרגת התיאטרון העברי היא דרגה גבוהה, אולם מגיע לסם? התיאטרון הוא יקר. ברצוני לשאול מה נעשה בשטח הקניית התרבות, ההשכלה והאמנות לגבי האלפים הרבים בטעברות, וכישובים אשר צצו, מה עושים בשבילם, כשטח זה לא שמענו.

יש לברך על דברי חברת הכנסת צברי ביחס למלה העברית. יש משהו לעשות בשטח זה; אנו לא שמענו אין מגיע העתון "פרוזדור" - שהוא עתון טוב לכל הדעות, למי הוא מגיע, מי קורא אותו?

מר אבן-טושן זה עכב בדבריו על הצורך בהחקת החוק להנחלת הלשון העברית, אשר טרם הוחק, הוא דיבר על ההסכמים עם מספר מועצות אזוריות ומועצות מקומיות, על ההסכמים עם מוסדות וכו'. אנו בכל זאת, הרי רק חמש שנים אנו חיים ואיננו יכולים לדבר על מציגה, כי ישנם מצבים מאד קשים, אבל בכל זאת כהתחלה נראה לי, כי גם בשטח התחיקתי צריכה להיעשות פעולה. רבים האנשים בקרב הציבור הממשיכים את חיי הגולה, את ההווי הגלותי וכו', ובשעת הנטיעה באוטובוס בודאי נודמן לכולנו לראות ולטמוע את בליל הספות, את הגרמנית, הרוסנית, ההונגרית, אבל של לשונות. אינני יכולה להציע כאן הצעה ממשיכה מה צריכה להיות החוקה הזאת, אולם ברור שמהו מוכרח להיעשות בשטח התחיקתי.

על תרבות בכלל - זו פרטה בפני עצמה. דיברנו בטעמו על הקולנוע, על בלגית-טרטיים. הייתי מאד רוצה לדעת כיצד זה מתקדם? מה נעשה בשטח זה. אני כלל אינני הולכת לקולנוע. אין זמני לטנוי לכך, אולם אני שומעת על סוג טרטיים אשר כובש אותנו. אני אומרת שגם הטרטיים הסובייטיים - והם רבים מאד מצלנו, ובכלל תעמולה גדולה מאד נעשית. אנו שמענו בזמנו גישה רצינית ביחס לביקור טרטיים, ברצוני לשמוע אם המועצה לביקור טרטיים ממשיכה בפעולתה, ובכלל מהי התוצאה המעשית של הדיונים הרבים שהיו לנו. עם כל רצוננו הטוב להביא לעם את התיאטרון, נראה לי, כי העם ביזון בעיקר על-ידי טרטיים, וגם מצליח מישהו במועצה האזורית להסיג הסרטה - שתהיה קרועה וגרועה ביותר - הרי זה החג הגדול ביותר במקום. ועל כך ברצוני לשאול מהו הסרט הביתן לעם והאם ישנה ביקורת על כך?

ז"ל

א. רוזיאל-גארד:

ברצוני להעיר מספר הערות, אולם אינני יודעת
 אם אספיק במסגרת זמן זו להגיד את הכל.
 אתחיל לכן מהסוף. שאלת הנחלת הלשון: הדברים אשר הסמיעה כאן חברת
 הכנסת כפריית הם נכונים בתכלית. בחלקם הם עומדים עוד מלפני הקמת המדינה.
 אולם, יש כמה שאלות שהיו אולי מוצאות פתרון חלקי לו היינו רוצים לחשוב,
 ואולי הוועדה לחינוך ותרכות יכולה לעשות מה שמליאת הכנסת איננה רוצה
 לעשות, לו היינו רוצים לחשוב - לא במסדיה של סיעות ומפלגות - וברור
 שפה אין מקנים באמצעות חוק, אולם אורירה לרכישת הספה, יש בה גם יסוד
 פסיכולוגי ידוע שעלול להיות מושפע מאד ומחקיקה. בכלל זה, לפני כמה
 חדשים הבאתי לכנסת הצעת חוק: "הספה העברית כספת המדינה", אבל, כסובן,
 שהוא הורד מעל סדר-היום. לא היה בחוץ לאיש. אולם, ברצוני באמת להסב
 את תשומת קהלב להצעה זו.

ידוע, כי אדם אשר מהגר לאיזו שהיא ארץ

מבין שקודם-כל עליו ללמוד את השפה. עליו לעשות את כל המאמצים על-מנת
 ללמוד, הוא הולך לסצנרי ערב וכו'. אולם בארצנו, למי הדבר בחוץ?
 אפשר לדבר אידיש, אפשר לדבר גרמנית, אפשר לדבר אפילו בהונגרית אפשר
 לעשות הכל ואין צורך בכל מאמץ. אנו לעומת זאת איננו רואים אפילו
 צורך לבטל את כל בליל השפות הזה. על-כן, יש באמת צורך, וצורך נמרץ
 מאד, שיובא חוק כזה וממילא תביא השפעתו הפסיכולוגית להגברת זרם
 הלומדים את השפה העברית, בכל סיני צורות, בטעורי ערב, באולפן ערב
 עממי, באולפנית וכו'. אם ידע אדם שהמדינה דורשת זאת ממנו, אם ידע
 שמוטלת עליו חובה כזאת, לא יוכל להרשות לעצמו את הלוקטוס הזה.

מה שנוגע לעתונות הלועזית. זאת באמת מכת

המדינה והדבר נוגע גם לספר הלועזי. אולם, מצד שני, איננו יכולים להגביל
 את מכסת העתונות, איננו יכולים להתנגס בחופש הביטוי; אלא, שכאן ישנה
 אפשרות להפיץ את הלשון העברית גם על אף המציאות הקיימת. עלינו להתנות
 את קבלת הרסיון להוצאת עתון לועזי בהתחייבות של טור עברי למתחילים,
 לפחות טור, אשר יוגש על-ידי המחלקה על-חשבון העתון. מי שאין בכוחו
 לממן זאת - לא יוצא עתון. יהיה פחות עתון. חובה זו צריכה להיות כתובה
 בתוך התקנות. בתוך הסעיפים של קבלת הרסיון. דבר זה ייצור גם
 כן אורירה מסויימת.

אותו הדבר לגבי ספרים. איננו יכולים לבוא

אל אנשים ולומר להם: אל תכתבו. את מעיני היצירה ברור שאי-אפשר לסתום,
 אולם כאן, אני מציעה כי תינתן המלצה מצד משרד החינוך והתרבות, וההמלצה
 הזו צריכה גם כן להיות מותנית במספר דברים: שהספר המוצא יתאים
 למצאות ולא ניתקל בסקרה כזה אשר קיים לגבי הספר לגיאוגרפיה, בו כתוב
 שארץ-ישראל היא מנדט בריטי. יש לדאוג לכך שהספר יתאים קודם-כל
 למציאות. אחר-כך יש להתאים את הספר גם לחוריות של הילדים. ובענין
 זה אני מוכרחה להגיד לכם, שהרתיח אותי עד היסוד, כאשר שמעתי שמה שכתבתי
 לפני העולים החדשים הוא ספרות מנדלי סוכר ספרים, "מסעות בנימין השלישי",
 וכי השוו את המתרחש ביצירה זו להרפתקאות של עולי תימן ומרוקו.
 פעם אחת עלינו להגיד לעצמנו: מנדלי סוכר ספרים היה מחדש גדול ועצום
 בטח השפה העברית, הוא היה הראשון שיצר ציורי טבע וכו', אולם הוא היה
 אנטי-ציוני מכף רגלו ועד קדקודו, ואם לא איכפת לכם, הרי כל הפרשה הזאת
 וכל הנושא הזה לעג מהמין הגרוע ביותר והקשה ביותר כלפי הציונות,
 ואנטי הציונות. מדוע זה צריך להיות ספר העולים? אני נגד ספרות מכוונת,
 אולם יש לפעמים ספרים שהם מתעלים על הכוונות שלכם, ואביא לדוגמא את
 הספר "המתנחלים בהר" של הגב' הלפרין, אני חושבת שספר זה לא רק שצריך
 להימצא בכל ספריה של עולים חדשים, אלא שראוי אף שיעשה ממנו משהו,
 שיעבדו אותו להצגה וכו'. ספרות כזאת עלולה להיות מנוף חינוכי ממדרגה
 ראשונה בשביל העולים החדשים, ראשית כל, כי היא מוכיחה להם בעליל שכל
 האחרים לא ליקקו דבש, ושכל המרירות לא עלתה רק בחלקם הם, ספרות זו
 סקנה ערכים יסודיים של אהבת המולדת, של רגש התקשרות אל הצמח, אל החי,
 היא מוכיחה בעליל שגם קודמים נילחמו במסעו והשיגו - השיגו את מה שהשיגו
 בהכרה. במקום לקחת ספר כזה ולעבד אותו למחזה, להציגו, ולהראות לעולה,
 כי בכל זאת ישנו סכר גדול גם בסבלו, במקום זאת לוקחים את מנדלי סוכר
 ספרים, המכווער, ומגרדים את הפצעים; אינני חושבת כי זה יעודנו, ויעודו
 של התיאטרון הזה.

אם באמת מתכוון ומתכנן אגף התרבות להקים

תיאטרון מיוחד לעולים, ויש לו שם יפה מאד "תלם", הייתי רוצה שבאמת
 יהיה שפה משהו מיוחד, וכי משרד החינוך והתרבות יתן את דעתו על מה שמציגים

זי.

ביחס לבתי תרבות - ישנו בתי-תרבות -

ותרבות אין בהם. זאת אנו שומעים ורואים, ואטיבה לצייר לנו זאת
חברת הכנסת כפרית. אני רואית כי בכל המקומות הללו קיימים גם בתי
ספר, ושום כך רציתי לדעת מדוע אי-אפשר לקיים את הסעולות בבתי-הספר?
האם יש צורך בבתי-תרבות?

באשר להפצת הלשון, הרי היא נהוג פעם בשירות
השידור, לידור שיעור בשפה העברית. נדמה לי שהדבר בוסל, או צוטצט, במידה
שכמעט אינו קיים. לדעתי, יש לחשוב על דבר זה מחדש.

ביחס למדור לאמנות, שמענו כאן על-ידי

מר ארדון כמה דברים אשר מעוררים שאלות אחדות:

מוזיאונים: הייתי רוצה לקבל איזה מספרים

על מידת העזרה המוגשת למוזיאון בצלאל בירושלים, המוזיאון בתל-אביב,
והמסכן לאמנות בעין חרוד?

מר ארדון התעכב בהרחבה על שני בתי התצוגה

בעין חרוד ובמסק הזורע, וסיפר באמת דברים מעניינים מאוד על האמנות הפינית
ועל האמנות המצרית, אשר ראוייה להיות במוזיאונים ספורטמים בעולם.
ברצוני לדעת מה תכליתם? אינם שם באמת אנשים שיש להם נטיה והבנה לדברים
הללו - ואני מכבדת זאת מאוד - אלא אינני יודעת לאיזה מטרה זה משמש?
ואינני יודעת אם יש להתייחס לדברים הללו באותה ההתלהבות שמתייחס
אליהם מר ארדון.

כמו-כן לא ברור לי - וכאן ציטטי את דברי

מר ארדון: "בעין חרוד, ורק שם אפשר לדמות את חלוצי האמנות היהודית ורק
שם אפשר להשפיע על הנוער". זה באמת יפה ואני מכבדת זאת מאוד, שהאוסף
הזה ברכס בכוחות פרטיים וללא תמיכת הממשלה, אולם אם האוסף הזה הוא
כל כך חשוב הייתי רוצה לדעת מה עושים בשטח זה, האם התלמידים מבתי-הספר
לאמנות מובאים לשם על-מנת ללמוד מזה, או האם לוקחים מוצגים אלו בהסאלה
על-מנת לחנך, או שחומר זה נמצא שם סתם?

ביחס לאגודת האמנים, דובר כאן שיש אגודה

ארצית אחת של אמנים ופסלים; ברצוני לשאול אם נטונה התמונה וההתאמה
בעתונות על-ידי חכמיחות ידועה כלפי אמנים צעירים, ומה מידת האמת על
דלתים סגורות? מהי בכלל אמת-המידה הנדרשת מאדם שאומר על עצמו שהוא
אמן ורוצה להתקבל לאגודה כזו, מי בוחר את מידת אמנותו?

כמו-כן ברצוני לשאול: קראתי בעתון "הארץ"

מאמר, או רשימה על אודות משלוח של תמונות לאמריקה, במסגרת של פעולת
עזרה אשר תוכננה שם על-ידי אנשים שהיו בארץ והתרסו מאוד הן טיפסי הנוף
והן מעבודתם של הציירים כאן והמכשולים הרבים העומדים להם בדרכם.
אנשים אלה רצו לשלוח לארץ חומרי עבודה, בד, צבעים וכו'. תמורת תמונות
יצריכות היו להישלח מן הארץ חינם. ב"הארץ" היו האסמות כבדות על ערך
המשלוח, שאיננו ראוי לשום ערך אמנותי, ועוד להיפך, עשוי רק להוריד
את קרנה של האמנות הישראלית בחוץ-לארץ.

ברצוני איפוא לדעת מה האמת על ערך התמונות

שנשלחו לאמריקה, האם נכון הדבר מה עושה משרד החינוך והתרבות, שהתמונות
אשר נשלחות תעמודנה בפני ביקורת?

אשר לסחלקה לתרבות התורנית, אמרתי כבר

אז בקיצור, שאני מצטעת מאוד על הארת הרצאתו של הרב חן, שהיתה מעניינת
מאד, אולם הייתי רוצה שהחומר שהוא מביא לנו לא יהיה נוסף באורתו מאופן
הגסת החומר על-ידי המחלקות האחרות. מהמחלקות האחרות קיבלנו דברים
מאירי-עינים - ואילו כאן היה הכל תורה טבעל-פה, רצוי היה שגם כאן
יוגשו הדברים באורה המתאימה.

הבעיה שחבר הכנסת 'בוגר' נגע בה, שאלת הכשרת

המורים ללימודי קודש לבתי-ספר תיכוניים היא שאלה שיש להתעכב עליה.
הבעיה היא חסודה ואני עצמי מודה ונתוודה שגין לי עדיין פתרון סלא לה,
לא ברור לי עדיין אם המצב שבו אנו עומדים, מצב של התרוקנות ערכי הקדושה

זי

ושל ירידת הערכים בכלל, אם במצב זה אנו באמת נוכל להצליח לחדש את הערכים הללו ולעודר אהבה, הערכה והתלהבות לגביהם. אינני יודעת אם הדרך בה הלכו בתי-הספר התיכוניים עד כה סייעה להגברת יחס הקדושה - או לדלדולו. אינני יודעת אם כל המדעיות - ויש לי הרושם הקשה אשר היה לי תמיד - שכל המדעיות הזאת היא אשר עזרה הרבה מאד להרוס את היחס ואת ההערכה לגבי למודי הקודש ולגבי ערכי היהדות. אינני יודעת מה הוא כיום היחס לביקורת המקרא. אני רק זוכרת את המלחמות הנועזות אשר לחמתי אני נגד הפרופ' שלי, עליו השלום, כאשר קמתי באחד השעורים ואמרתי לו, שפרק מסויים לא נכתב עדיין משום שפסוק זה שם, ופסוק זה שם. אולם, יתכן שדוקא הדרך הזו אשר הרב חן מאמין ללכת בה, ואשר בודאי טעונה הרבה מאד שינויים, יתכן והיא יכולה להביא להעלאת ערכים אלה. קודם-כל יראו התלמידים שאדם אשר יכול היה להקדיש את מיטב שנותיו ללמודים אלה ולהשתלם בהם - כנראה שיש שם בכל זאת מה ללמוד. מבחינת היחס - יתכן שדוקא מורים מהטיפוס הזה יהיו מסוגלים לזאת, וברור שהם זקוקים לסיע טרובה. אם המחלקה הזו תצטרך לעשות את כל עבודתה מתוך חשש שמא תעבור על סעיף שהוא בתקציב - והדגשת התקציב בסקירתו של הרב חן באה לצערי להעמיד את הלבטים הקשים שהוא עומד בפניהם - הרי אני חושבת שצריך לסייע הרבה מאד בידי המחלקה לתרבות תורנית מבחינות רבות.

ש.י. רוזנברג:

אנסה לא לחזור על דברי קודמי, אוסיף כמה דברים ואעמוד על הנקודות שאינני מסכים אתן.

בעית הנחלת הלשון: בכל פעם יש לנו הרגשה שבארצנו המצב גרוע מאשר במקומות אחרים. עמדה על כך חה"כ רזיאל-נאור וברצוני לסתור זאת. הדבר איננו כך. אני למשל, מכיר אנשים מניו-יורק, לא עסרות ולא מאות, כי אם שכונות גדולות בניו-יורק של עסרות אלפים איש, אשר אינם יודעים מלה אנגלית. (היו"ר ש. פרסיץ: האם זה טוב?) זה דע, אולם אין זה חידוש רק לגבי מדינתנו. אנשים מנוגרים אשר מהגרים לארץ חדשה טרודים לרוב בטרדות פרנסה, או שפסוט מתוך הרגל אינם מסוגלים, או שאין להם רצון להשתלם בספה - ואינם מסתלמים. יש להתגבר על בעיה זו, יש למצוא דרך להסתלט עליה, אולם אין לקבל גישה זו שאנו כאילו גרועים יותר ממקומות אחרים. זו תופעה טבעית בהחלט שאין להתבייש בה.

בעית העתונות הלוועזית. אני מכיר בעיה זו היטב, ולדעתי אנו נוהגים בענין זה בסבלנות יתרה. אני גורס קצת יותר אכזריות בענין זה, זה יביא לנו גם צמצום בדביזים, גם צמצום בניייר; לשם מה לנו עתון בטפות טובות, כאשר קהל הקוראים בו הוא בספרים אחדים זעום מאד? לדעתי, אנו יכולים להתגבר על בעיה זו ויש לתת את הדעת על כך.

אם הסדובר הוא לגבי עתונות לוועזית - זאת עוד יש להבין, אולם אינני מבין לשם מה יש להוציא ספרות לוועזית? וכאן ברצוני לעמוד גם על דברי חברת הכנסת רזיאל-נאור הטוענת שכבוד פג זמנו של סנדלי. דבר אשר איננו מסכים לו; על-אחת כמה וכמה ספג זמנו של פן-מדיאוס!

היו"ר ש. פרסיץ:

הממשלה הפולנית דאגה להוצאת הספר פן-מדיאוס למיצקביץ, והיא שלחה אף את הנייר.

ש.י. רוזנברג:

זאת לא ידעתי. על-כל-פנים אני גורס כי עלינו להצטמצם תחילה בתרבותנו ואחר-כך בתרבות לוועזית. איננו יכולים להרשות לעצמנו את הלוקסוס של כל תרבות העולם. וברצוני לחזור שוב לדברי חה"כ רזיאל-נאור על "מסעות בנימין השלישי" של סנדלי מוכר ספרים, אשר אינו אקטואלי כיום. אני גורס שזו התרבות שלנו, וזוהי תקופה מסויימת בהסטוריה שלנו. תקופה אשר השפיעה במידה מסויימת על הצביון היהודי, וכשם ששקספיר נלמד עתה באנגליה, ויותר מאשר סנדלי, כן יש ללמד ספרות זו. אולם, אני מסכים עם חברת הכנסת רחל צברי, שכאשר מביאים ספרות יפה לעולים מתימן, יש להביא תחילה ספרות אחרת ורק אחר-כך את סנדלי.

אשר למחלקה לתרבות תורנית, אני מצטער מאד שלא הייתי כאן כשהרב חן הרצה. אינני מבין את כל הביקורת על הכשרת המורים ללימודי קודש בבתי ספר תיכוניים. כפי שמסתבר לי מתוך הפרוטוקול, הרי מסר הרב חן תכנית לעריכת סמינריון במסך עשרה חדשים - ולא ארבעה חדשים, כפי שנאמר כאן. - זאת אינני מבין.

זי.

לחבר הכנסת בוגר אני רוצה לומר, כי לכל מקצוע ומקצוע ישנה גישה מקצועית מיוחדת. כך הדבר גם לגבי לימודים תורניים. אדם יכול להיות מומה ופדגוג טובה בפזיקה - אולם בגמרא ייכשל, וכן להיפך. אני אחד מאלה אשר דרשו על הסנים פדגוגים לכל מקצוע ומקצוע, אולם מצד שני ראיתי אנשים אשר למדו גמרה כל ימי חייהם, ולא למדו פדגוגיה, ובכל זאת היתה להם הספעה יוצאת מן הכלל על התלמידים, והסכילו מאד מאד במלאכתם. הם יצרו פדגוגיה חדשה שלהם, מתוך הנסיון. הנה, בני הלומד בתל-אביב בישיבת "הישוב החדש", לומד גם לימודים כלליים וגם לימודי קודש, בין מוריו ישנם בוגרי אוניברסיטה וכולם בוגרי הסמינר למוזיקה, והנה, הסורה לגמרא הוא הסורה הטפיע מכולם, הסורה אשר יודע איך להסביר את הדברים ובזה הצליח אולי יותר מפרופ' אשר סיים את האוניברסיטה והמלמד מתימטיקה בישיבה.

אשר לבעיה העקרונית והיסודית של הכשרת מורים לבתי-ספר תיכוניים בכלל בזה אני מסכים לדברי חבר הכנסת בוגר, אנו עומדים בפני בעיה כללית של חוסר מורים, מורים מיידיים, וכאן טוב אני מבין מתוך הפרוטוקול שזוהי גישתו של הרב חן, שהוא זקוק למורים מיידיים.

לאחרונה ברצוני להעיר, כי ההערות אשר עוררה חברת הכנסת צברי לפני הוועדה הן מאד חשובות והיה רצוי כי נקדיש לכך זמן מיוחד, ובחפז עצה יחדיו לשיפור המצב לגבי הספר העברי.

י. סמילנסקי:
מר אבן שושן עמד על כך שיש בדעתם לחוקק איזה חוק ביחס להנחלת הלשון, וכן הוסיף שהם מתפללים שחוק זה יותק בהקדם ולשם כך הם רוצים ומנסים לראות עם הרשויות המקומיות לידי הטכס בענין זה. אני הייתי מבקש ממשרד החינוך להביא לפנינו הצעה, בקוים כלליים של חוק זה, מה הוא החוק שאליו הם מתפללים, מה צורתו, מה הן הסנקציות שלו, וכו', כי יש לי הרושם שדבר זה קצת מטושטש וכדאי היה לטמוע משהו ברור על איזה חוק המדובר ומה הכוונה.

דובר כאן על עתונות בטפות לועזיות, ובכלל על בבל טפות. ברצוני להעיר להתייכ רוזנברג, האומר שדבר זה מצוי גם בארצות הגירה אחרות, כמו אמריקה, שאין זה מנחם בטום דבר. אולי לארצות אחרות אין דאגה, אולי יש דאגה, אולם לא כל-כך חסורה כשלנו, דאגה ליצירת עם. אצלנו הבעיה היא בעיית חיים וזאת הנקודה שמתוכה אני יוצא ומתוך כך אני חושב שצריכים להיות ברורים מתוך דרש של משרד החינוך והתרבות שלושה מעגלי זכות בכורה, לתשיב, לתשומת, ולטיפול - בראש וראשונה לעולים, אחריהם באים הפרוורים, ולבסוף באים הוותיקים. הדבר צריך להיות בנוי ומכוון כך לאור הענין שזוהי בעיית חיים ולא בעיה סתם. יש לגרום לכך שרוב האמצעים שבידי המשרד יבוצע למטרה זו, בייעילות ובפרודוקטיביות, ולנהוג באכזריות ולבטל כל דבר שלא יצדיק את קיומו. רמזתי בקשר לכך מיד אחרי הרצאתו של מר אבן-שושן, שיט לי הדגש, טלפעמים חשים לסגור כמה דברים מסוים שהם כבר קיימים. יתכן וישנם דברים כאלה שאינם מצדיקים את קיומם, בתי תרבות, לדוגמא. אני טומע רק דברי ביקורת, אם דברי הביקורת נכונים - אינני יודע. יתכן שיט גם להגביר את הפיקוח על המורים במקומות הללו, שלא ירגישו עצמם במצב של לית דין ולית דיין. ויתכן, כי מה שיגלו ונפקחים יביא לייעילות יתרה לגבי ההוצאות.

עוד מלה לגבי המדור לאמנות. ברצוני לעמוד על מה שנקרא "סוד מפצי אמנות ועתיקות" הארץ. דבר זה דורש בודאי חוק, כי החוק מתרוקנת מנכסים שאין להם תורה אליה. ובטוח זה יש צורך לעשות מעשה.

ד. נצר:
אף ברצוני להעיר כמה הערות בשאלת הנחלת הלשון. התרשמתי מנשיבת רוח חדשה שנראתה לי מתוך דברי מר אבן-שושן ממחלקת הנחלת הלשון.

ז"י

נראה לי כי הנסיון הזה של הולפן ערב, אולפנית, אולפנית עממית וכו' הבנויים על לימוד אשר ניתן במסך ערה ודריים, זה יותר, י בזה בכל זאת מליבות מרובה, זו נראית לי דרך נכונה, טובה, ויש להרבות בה ויש לרבות בה ענין. וכגון עלי לציין בהוקרה את הנסיון אשר עסקו במפעל זה, עבדו והנחילו לאנשים מלות-יסוד וכמוכן ויש לעודד זאת.

כמוכן באסמורד גם על החוק אשר הזכירה הגב' רזיאל-נאור, וברצוני להזכיר החוק אשר הביאה לידינו לא הורר מעל סדר-היום, אלא שהיתה בקשר לזה הודיעה על החינוך והתרבות סיובא חוק כזה בשם שרד החינוך והתרבות ואני חושבת שהחוק צריך לבוא. היה לנו פעם נוהג, לא חוק, אלא חוק פנימי בתוך הארץ, שרם קום המדינה, עוד לפני למעלה מחמש שנים, שהרגנו לעולה החדש ללימוד מה חספה במסך שנתיים. כלומר, כל עולה חדש ידע שגם ירצה להיות מעורב בחיים הציבוריים, הוא מוכרח תוך שנתיים ללימוד - אחרת לא יתנו לו להצטרף. לדעתי נוהג זה יס לו ערך חינוכי רב.

שמענו בטבעות אלה על כמה פעולות מורח התיכון, ואני התרשמתי מפעולה זאת, ממפעל גדול, ולא אכנס לערך הכלכלי הגדול של אוסף תרומות קרקע בהודו בשביל פתירת בעית מחוסרי הקרקע. אולם לא שאלה זו מענינת אותי כרגע. רציתי לומר שיהיה אצלנו גוסף תרומות של מוצים פופולריים טובים, כי איננו יכולים לזכות למצב התקציבי, זאת עובדה שמוכרחים להיות בה. העובדה שכל מדעה, וכל הרצאה, וכל הופעה אמנותית - והשאלה אם היא אמנותית בחלק גדול - עולה לנו ביוקר רב, שאיננו יכולים לעמוד בו. וכאן אנו שומרים בפני מצב קשה מאד לגבי המקומות המרוחקים, אותם המקומות אשר הם בדרך-כלל מבודדים מאד. לשם כמעט ואיננו מגיעים. אני חושבת שצריכה להיות מניה גדולה בשטח זה ויש לנו גם ציבור אשר יכול לתת, ומוכרח לזון. עלינו לפנות אל הציבור על-מנת שנוכל להקים תנועת גדולה, הננדברתית, להנאת התרבות למקומות אלה.

אני אינני כל-כך קיצונית לגבי העתונות והתרבות הלועזית, וכאן ברצוני להזכיר לכו לנו, כי יש לנו ארופק צר ממדין לכלל הנוער שלנו. יש כמוכן לבחור, אולם להגיד שאנו לא ניתן כלל ותרבות לועזית, אנו שתאם ננזר מזה - אינני חושבת שנהיה זאת מעולה תרבותית נכונה.

אשר לתיאטרון - אני חושבת, שאחד מתפקידי המחלקה לתרבות הוא לבדוק מה אפשר לתת לעולים החדשים, ובאיזה צורה, כי המצב המתקבל הוא שבדרך כלל הולך אותו הציבור בדרך אחרת מאד הוא צריך. לו ראיתם את ההנאה הגדולה שהצגת "מוסקה הגנב" של התיאטרון היהודי?

לעומת זאת, הנאה גדולה הטב לנו בית-הספר לאמנויות של התיאטרון "הקמרי". זהו התחלה נאה ודרך חלוצית שאנו מאד מאד בעדה. עלינו לעזור לזה על-מנת לא לתת ליפול. לי נראה שבסוף זה אחר התחיל ביזמתו ובכוחותיו של התיאטרון הצעיר הזה - והרי גם יתר חברי הוועדה נוכחו בזה - אני על-כל-פנים ותרשמתי מאד מהספה, וגם שומעים כל מה ומלה, דבר שאיננו רגילים לו. אני חושבת שבשטח זה יש לחפש בכל תקציבנו גדל על-מנת לפתח אמנויות. ברור שאנו לא נוכל עוד שנים רבות ליצור תיאטרונים אשר יוכלו לבוא לכל היסובים הקטנים ומבודדים, הדבר יקר, ולא כל תיאטרון יכול לבוא ולהציג במקומות מרוחקים. שטח כן עלינו לפתח אמנות של הופעות בודדות, קריאה אמנותית, הופעה של בודדים במתנה קטן, דברים אשר תובעים מאתנו פחות אמצעים טכניים, חפעה באיזה אולם צבורי פשוט, עלינו להכשיר אנשים שבכל זאת המלה "אמנות" לא תבייש את הופעתם, ויש בודאי כוחות בין העלויים שאפשר לפתחם, ויש לראות בזה כאחד הדברים ההכרחיים. כאן יש לתת את התמיכה ולחפש אותה בכל דרך המתאימה לעידוד אנשים צעירים אשר רוצים להקדיש את כוחותיהם ויכולתם.

זי.

ביוזם לבעיה טעורה והיכ צבורי, אני מצטרפת
לדעתו של חייכ רוזנברג. יש להקדים להאלה זו דיון מיוחד.

א. כלפון: הנחלת הלשון: ברצוני לעורר תשומת-לב לעובדה
שזמן קצר לאחר פתיחת טעורי הערב ללמוד הספה
העברית מתברר, לצערנו, שחלק לא קטן - וזה יכול להיות שליט, זה יכול
להיות חצי ולפעמים כולם - עוזבים את הקורס ועל-ידי כך הוא מתחלל.
נשאלת השאלה מדוע אנשים אלה נוטרים? האם ישנה דאגה לבור זאת, ומי
בכלל דואג להם? למעשה, הרי עצם כניסתם לטעורים היא ראיה לרצונם הכן
ללמוד את הספה, וכאן ברצוני לסמוע מהמחלקה להנחלת הלשון אם ישנה
דאגה בנקודה זו.

מתוך מחשבה עצמית ברצוני להציע הצעה, אשר
כדאי לקבלה, לדעתי, והיא לקיים בקורסים הללו, מה שאנו מקיימים בבתי-
ספר עממיים: הנהלה עצמית של התלמידים. להטיל על הנהלה זו את הדאגה
לכל הבעיות החברתיות הללו, והדאגה העצמית הזו בודאי תיתן טיפוק
לתלמידים. עד כמה סידוע לי דבר זה אינו קיים, ואני חושב שנובעת
לזה חשיבות מרובה.

ידוע לי על הפסקת טעורים כתוצאה מנסך ה
מתדת. דבר זה מסוכן ואסור לקבלו כדבר מובן מאליו, כדבר נורמלי
שפותחים בית-ספר כזה, ואם אין התלמידים באים - סוגרים אותו.
נסיון אשר נכשל אינו צריך להיות דרך לרבים, וישנם אלפי אנשים, לא
עדות ולא מאות הזקוקים לזה.

אני מציע איפוא שנכניס לכאן את המומנס הזה
של הנהלה ארצית דבר טיעזור לנו מבחינה חברתית, ואני מביט על פעולת
המחלקה לתרבות לאו דוקא מבחינת הקניית הספה העברית. אני מוסיף על
זה גם את שאלת הקליטה הרוחנית של הצבור. וכאן אני שואל את עצמי:
מי צריך לקלוט את מי? האם עלינו לקלוט את העלייה החמישה, או שהם
צריכים לקלוט אותנו? אני מעדיף את הדרך הראשונה. הנה, לא רחוק היום
בו נקבל עליה נוטפת, וזה יגרום לתולין השון - שהם יהיו הרוב המכריע,
וכאן עלינו לסקול מה עדיף: או שהם יורידו אותנו או שאנו נעלה אותם.

וכאן ברצוני לשאול מה באמת הפעולות
שמטכנ, או תיכנ מרד החינוך והתרבות לגבי הבעיה הזו, מבחינה צבורית
כללית של קליטה רוחנית-חברתית של השליט.

ידוע לי למשל מצבו של העולה היושב במעברה,
שם כמעט שאין ביקור, אין קונסקס, וברצוני לשאול, האם נו צריכים קטרי
חברות מסויימים לגביהם, או האם יש מחשבה בנקודה זו על-מנת ליצור מגע
לבבי בין הישוב הוותיק ובין הישוב החדש? עד עתה לא שמעתי על כך,
וגם אם היה מגע עם העולים, הרי הם מרגישים עצמם מרוחקים, נוצר אצלם
איזה רגש של נחיתות, כלום אנו מעוניינים בכך? האם טובת המדינה מחייבת
זאת? לאו דוקא. אני חושב שההדרכה בנקודה זו נתונה אך ורק בידי המחלקה
הזו, המחלקה להנחלת הלשון - ולא רק הקניית הספה, אלא גם יצירת אקלים
של קליטה חברתית רוחנית של השליט.

היור ש. פרסיץ:

לדבריו של חייכ כלפון הייתי רוצה לומר,
שאם כי באמת מתוך דבריו ניכרת מחשבה ודאגה
לבעיה זאת, אני בכל-זאתה ייתי חפצה לבקש ממנו שהוא לא יעלים מעיניו
שורה של בעיות בתוך הבעיות האלה. העולים, בחלקם הגדול, לא רק
שאינם דומים לישוב ברמת תרבותם, אלא מרחק. גודל ותהומי ביניהם
לבינינו. אינני מדברת למשל על העלייה מתימן, אשר בתוכם רבים מאד אנשים
אשר קרובים לנו מאד, בתרבותם, ביחסם לערכי התרבות העברית, הישראלית,
אלא, אני מדברת על אחרים, זרים ומזרחיים, אשר רמתם התרבותית היא כמעט
נמוכה, שדורות יעברו עד שאנו נוכל להטמיע עליהם במידה שכוון שיבואו

ז"ל

לבינתנו וירגילו עצמם בטוב. אנו בעניינים אלה צריכים ללכת בדרך מחושבת וזהירה, לתת לזכר המדבר הזה מה שאנו יכולים לתת ולהעלות את בנייהם, לחנכם בטוב, ולהוציאם מגלותם המרה בטבתם בבית-הזריחה.

ודאי שמסדר הזיכרון בין רוב הזיכרונות שלו צריך להקדיש זמן ומחשבה גם לדברים הללו, אולם אנו חייבים להצביע לדרוש שמסדר הזיכרון את מה שאנו חייבים בראש וראשונה לדרוש מעצמנו, כי אנו אט נבוא בהצעות מעשיות שניתן למסדר הזיכרון במסגרתו לעשות - יכולים לסמוך עליו. במסדר זה עדיין יושבים אנשים אשר גם לבם ונפשם פתוחה לעשיית הדברים.

דיברנו הרבה על הנחלת הלשון, דיברנו על

הליקויים, דיברנו על החטבה. רבותי, בכל עבודתנו, ואני הייתי רוצה שהדבר יהיה ברור לכולנו, העוסקים באמונה בדברים הללו - הנחלת להסתפק יותר מדי במראית-עין ולכסות בטמן-זית-זך את המציאות המרה. אנו לא עוסקים על הליקויים בעבודה, אבל אנו חייבים בהם, ואני מוכרחה לומר, וכאן אני חפצה לברך ברכה יוצאת מלבי, באמת מעטקי לבי, על כך שבמחלקה להנחלת הלשון נעשו שינויים; גמרו עם טמן זית זך והתחילו ללכת בדרך טלולה. אולם בזה עוד לא די. אני רוצה ביקורת מתמדת, ביקורת מתמדת על העשייה, לא להסתפק במספרים הנתונים, כי אם לנודד לעבודה, לדאות בעינינו מקורות ומנקרות, מתוך אהבה את המציאות. טאל מה מה, ייכ כלפון מדוע נושרים האנשים? - אני מוכרחה לומר לך, כי אם תבקר בכמה מקומות (א. כלפון: ביקרתי) לא תצטרך להסבר, אתה תדע, אתה תעמוד על כך, כי זה בדרך האוירה, הסיפורים, המורה, המנהל אשר עומדים וסופרים את הדגעים עד שהאנשים יצאו, כל הלכלוך במקום וכו', כל הדברים הללו אינם מעוררים אנשים, אינם מעוררים בלבם רצון. דיברתי עם אנשי עליות-שונות במקומות אלה ושמעתי עד כמה הם נטברו על-ידי היחסיים האלה. הם באו מרצונם הטוב, רצו להיקלט - ולא יכלו.

אני באה לספר: ארבעה דברים יסודיים עומדים

בהפצת הספר העברי במחירי זולים בארץ. (א) הנייר. חייב צברי עמדה על כך שנוצרו מונופולים לגבי הספרים הקלאסיים. תסלחי הגב' צברי, אני אמנם מויל, אולם לאו דוקא מויל שיש לו מסיפוס הספרים הללו מאת דיברת עליהם, ולכן קל לי יותר לדבר על העניין הזה. רק מתוסר יודעה אמר לומר דברים כאלו. האם את יודעת מה פירוש הדבר שלא היתה הוצאת "דביר" וכדומה. אילו היו באים היום לסדר דברים אלה מחדש לדפוס, האם יודעת את איך היה הדבר משפיע על מחיר הספר? גם יעילות העבודה ותפוקה מאפיינים מגד בטוח זה. אני התחלתי את הקריירה המוילית שלי ברוסיה והמסכתי אותה בגרמניה. למדתי משהו על זה על בוריו וכאן אני חפצה לומר לכם דבר חשוב, כי כאשר היינו מקבלים בגרמניה צעיר, אשר למד ארבע שנים כתלמיד מקצועי, והוא היה נכרי - היה המינימום שעליו לסדר במסך חמש שעות ליום 105 שורות; עובד בשנה השניה היה צריך לסדר 125 שורות, ובשנה השלישית, לפני קבלת התואר מייסטר, היה צריך לסדר 132 שורות בתור מינימום במסך חמש שעות. האם ידוע לכם מהו המינימום כיום בארצנו? 70-80 שורות בטביל פועל בורגה הגבוהה ביותר. אם תבואו לעמוד על פיזורו - הרי פה ישנה צרה אחרת: בית-הדפוס וגם הקואופרטיב אינם נותנים לפועלים הללו לפזר, כי זמנם יותר מדי יקר והם מוסרים זאת על-פי רוב לצעירים, שפיזורם גורם אך ורק לטיבושים עד כדי כך ש-70 או 84 השורות שמסדר הפועל הם כאפט וכאיין. זה מוריד את הסיפור בעוד 20-25.

(ב) מחיר הנייר. רבותי הדבר אשר נעשה בארץ

הזו לא נחמד. אם למשל, עולה כיום נייר בטורדיה, פינלנד, או בקנדה - ואינני מדברת על נייר מכיל עץ - בערך 240-260 ל"י המונה, ואתם יודעים כמה נייר מכיל עץ עולה היום עקב למכס המופרז, עקב חוצות האריקה, עקב הנזק הגדול שנגרם לנייר בעקבות הפריקה הזאת, וגם מסדר המסחר והתעשייה מעלה על כך קרן הטוואה, ומאיזה נייר? מנייר שאנו צריכים להתמסר בו לספרי לימוד. כל הדברים האלה צריכים להיות לנגד עיניכם.

ז"י.

ישנה טיבה שלישית. חברת הכנסת
דיברה על לוקטוס בכריכות. ברצוני להעיר לתשומת-לב, כי קודם-כל מבחינה
חינוכית אסור לתת לילד ספר בלתי מכורך. ומה שאתם רואים היום - הרי
הוא בד טינטסי. והדבר העיקרי, תסלתו לי, ממסלתנו במסמתי הגדולה אינה
מביאה בפרוסה אחת חמרי כריכה לארץ. ואתם יודעים מדוע הכריכה כל-כך
יקרה, והיא הרבה יותר יקרה ממה שנאמר כאן. השקפת ההוצאה בכריכה היא
30-40 גרוט לכריכה ונוסף לזה המעטפה עם הצירור וכו'. ההוצאות חושבות
עכשיו רק פי שניים וחצי את ההשקעות האלה, כדי ללכת לכל השמות עם
הזמן ובאיזה אופן להזיל את הספר. כאן ישנה בעיה של יבוא ללא תשלום
אשר מייקרת את הספר ללא ספק ודבר זה הוא גורם חשוב מאד ליוקר.

הסיבה הרביעית, היא שההפצה שלנו בספרים
אינה דומה למקומות אחרים וגם בזה יש להתחשב.

אשר לאלת היבוא של ספרים לועזיים, ידוע
לכם בודאי שהמסלה נתנה את ידה בענין זה. כוונתנו היתה ברורה, אולם
קרה מה שקרה, הותרה הרצועה ונעשו דברים בקנה-מידה אחד. כאשר עברתי
ביום ו' ליד חנויות הספרים כדי לדעת מה הביאו ולרכוש לי את הדרוש,
ראיתי ספרות קלוקלת אשר עבר עליה כלח, ספרים אשר משנים אין לוקחים
אותם ביד - קנו זאת שם בפרוטות והביאו הנה, וסילמו כסף מלא לדברים
הללו. שאלתי את מר ארליך ממשרד החינוך באופן ידידותי כיצד עושים
דבר כזה, והאם נבדקו ההזמנות, מר ארליך אמר לי שהוא מעונין לדבר
אתי על כך, אולם בטלפון לא יוכל לעשות זאת. הבינותי מתוך כך שיש
דברים בגו. אולם, זהו הדבר ואני חפצה לשמוע פרטים בענין זה. זוהי
שאלה חמורה מאד אשר מצריכה רביזיה.

דובר כאן על יצירת מוסד בשם מועצת הספר,
שיוטל עליו לבדוק ולדאוג לבעיית הספר העברי. לגבי תיכנון הרי ישנה
מועצה כזאת אשר יושבת באינציאטיבה של משרד החינוך. אולם כאן דובר
על דברים אחרים, על ספרי למוד וכו'. ביתס לזה יוטב כאן הפרופ' ריגר
אשר אתו יחד התלבטנו לפני זמן רב בבעיה זו. נשאלת השאלה כלום דבר
זה הוא באמת מטפיע? זוהי באמת אחת השאלות שיש להקדיש לן זמן,
ואין ספק שכאן ניתקל גם בבעיה של חוסר היצירה. דבר זה צריך לתת לו הרבה
מחשבה ויש למצוא את הדרך בלי כל ספק.

מה

נשאלה כאן השאלה/לשם עלינו להפריט כסף
רב לספרות מתורגמת, אנו שאנו כה עניים ודלים. רצוני לומר בנקודה זו,
שאופקינו כל-כך צרים ואיננו יכולים להסתפק במועט מן המועט שיטנו,
אנו מוכרחים להכניס גם מיפיות. של יפת לכל מעשינו, ואנו לא מוכרחים
להביא את הדברים לידי כך שנגיע למצב של אנאלפאביות בספרות זו.
אני חפצה לומר, כי בטעם טוב אפשר להכניס דברים אשר עצם תרגומם
נראה נכס חשוב מאד.

דובר כאן על הסינימה. אני בארץ כבר 27
שנים, והייתי פעם אחת בסינימה פה. אינני הולכת, לא מפני שאינני מעריכה
את הסרט הטוב, אלא אני רואה שתחילת ימי יבתי בארץ הזאת בסינימה
את האמצעי להתבוללות, התבוללות גמורה ונוסף לזה את חוסר התדרת הלשון
הלויאלית. לו היינו מקציבים קצת כספים על כרוניקציה של הטילמים
הטובאים לכאן והיינו נותנים אותם בעברית, היה דבר זה יכול להיות
אמצעי תרבותי חשוב עד למאד. ולזה אנו צריכים להקדיש סכום קטן שבקטנים,
ולתחיל בזה.

בזה סיימתי. תשובת מר אבידור תהיה

ביטיבה הבאה.

עלינו לקבל היום תולטה בדבר עליית הנוער.
ישנה הסכמה לתוכן זה, ואנו יכולים לראות דבר זה כמאוטר.

הוועדה לחינוך ותרבות
28.1.53

ז"י.

נוסף על כך ברצוני לשאול את שר החינוך והתרבות
פרופ' דינור טאלה, האם תוכל בבקשה להגיד לנו בערך מתי יובא התקציב בפני
הוועדה. כלומר מתי הוא יונח על שולחן הכנסת?

שר החינוך והתרבות: התקציב עוד לא הוגש לממשלה.

היו"ר ש. פרסיץ: אם כך, אני חפצה להזכיר לחברי הסייעות את החלטתנו
לקיים הטבה ועדת טענה מסותפת אל ועדת הכספים
וועדת החינוך והתרבות, על-מנת להטפיע בעניני תקציב החינוך. כבר סיפרתי
קודם שנעטו הרבה צעדים בענין זה, אולם אני מזכירה לכל אחד ואחד שזה מתוכנן,
ואל יבואו להפחיד אותנו שאם תנתן לנו רשות זו, הרי תבואנה ועדות אחרות
ותדרושנה זאת גם כן. אני חושבת שוועדות אחרות לא תדרושנה זאת, כי הן אינן
נכנסות כל-כך לפני ולפנים - ואט תהיינה באמת כמה וועדות אשר צריך לשתפן -
אני חושבת כי צריך לתת אפשרות זאת - לטובת הענינים.

היטיבה סגורה

היטיבה ננעלה בטעה 11.00.